

Варто зазначити, що в рамках підготовки та підвищення кваліфікації працівників підрозділів ювенальної превенції необхідно особливу увагу приділяти вивченню таких питань: вироблення дієвого алгоритму спільних дій дільничних офіцерів поліції, слідчих, працівників підрозділів ювенальної превенції та інших поліцейських служб; налагодження чіткої взаємодії поліції з учителями, психологами, соціальними працівниками; активізація участі органів Національної поліції України у програмах ЮНІСЕФ (Дитячого фонду ООН); ознайомлення зі світовими методиками роботи з дітьми як працівників поліції, так і представників громадських організацій та окремих волонтерів. У результаті це дозволить працівникам підрозділів превенції розробляти ефективні цільові превентивні заходи, покликани попередити факти загибелі дітей, насильства щодо них, втечі з дому та злочинів у дитячому середовищі.

Важливим напрямом удосконалення роботи інспекторів ювенальної превенції є взаємодія із закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Основним завданням такої взаємодії має стати вплив на свідомість дітей, формування правомірної моделі поведінки, здійснення правової освіти дітей. Така взаємодія має відбуватися шляхом проведення інформаційних зустрічей з дітьми в дитячих навчальних закладах, під час яких мають розглядатися такі питання: «Дитина та поліція. Знайомство з роботою поліцейських», «Наслідки вчинення правопорушення. Особливості адміністративної та кримінальної відповідальності неповнолітніх», «Як запобігти домашньому насильству», «Захист від булінгу. Причини та шляхи запобігання жорсткому поводженню в дитячому середовищі», «Формування негативного ставлення до згубних звичок, які викликають залежність: тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків», «Подбай про безпеку та захисти себе від негативних ситуацій: «дитина і незнайомец», «дитина заблукала (загубилася)», «дитина сама вдома», «Попередження дитячого травматизму: на дорозі, на воді, на будівельних об'єктах, з підозрілими предметами», «Кібербезпека. Як захистити себе в Інтернет-просторі від небезпечних тенденцій: квести, екстремальні розваги, екстрім-селфі, зацепінг». У ході зазначених занять необхідно давати практичні поради щодо уникнення правопорушень як вчинених дітьми, так і щодо дітей з використанням реальних прикладів, засобів наочності, в інтерактивному форматі. Це дозволить розкрити такі важливі теми, як безпечна поведінка на дорозі та в побуті, поведінка у стресових або небезпечних ситуаціях, права дитини, запобігання та протидія насильству в сім'ї, булінгу тощо.

Підсумовуючи викладене вище, варто наголосити на важливості налагодження відкритого продуктивного діалогу учнів із працівниками поліції під час обговорення важливих правових проблем та формування їхньої правосвідомої поведінки як у школі, так і поза нею.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18> (дата звернення: 22.03.2019).

Одержано 26.03.2019

УДК 340.15:321

ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ БАКУМОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-4003-1974>

ІДЕЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В НАУЦІ ПОЛІЦЕЙСТИКИ ДОРАДЯНСЬКОЇ ДОБИ

У рамках сучасного дискурсу у вітчизняній аналітичній юриспруденції спостерігається дві тенденції, які виявляються в тому, що вчені активно опановують тематику відповідальності держави як важливу умову панування принципу верховенства права в суспільно-політичному житті, а також ренесанс дослідницьких пошуків у галузі поліцейстики, формування її модерних науково-концептуальних підвалин, визначення її ролі та місця в системі юридичних знань.

Враховуючи те, що в минулі історичні періоди поліцейстика у вітчизняному правознавстві була, по суті, важливою складовою публічного права, не обмежувалась питанням, предметом якого були особливості організації й функціонування поліції як правоохоронного органу та інституту публічно-політичної влади, в умовах сьогодення переосмислення набутої юридичної спадщини, що у т.ч. передбачає визначення відповідальності держави в контексті науки поліцейстики в минулу добу, є запорукою сталого розвитку багатьох напрямків у межах юридичної науки.

В. М. Гессен вказував на те, що до XVIII ст. наука поліції являла собою вчення про засоби охорони та примноження державного майна, завдяки чому постійно зростає добробут. Протягом XVIII – початку XIX ст. за своїм характером поліцейська наука не мала характеру юридичної науки та повністю належала до сфери політики, а не права. Пояснюється це тим, що урядова діяльність абсолютних монархій визначалася не стільки юридичними нормами, скільки міркуваннями доцільності. Відносини між громадянами та державою мислилися в абсолютних монархіях не як правовідносини, а як владовідносини, в яких держава є суб'єктом необмеженої влади, а піддані – об'єктом необмеженого впливу [1, с. 4–5].

У другій половині XIX ст. розвиток науки поліцейського права знаходиться у щільному зв'язку з пануванням конституційного ладу, з остаточним становленням правової держави: за своєю суттю, стає наукою про норми, що регламентують урядову діяльність держави, або про норми, що регулюють сукупність правовідносин між правлячою державою та керованим індивідом, тобто передбачає наявність правовідносин між індивідуумом і владою [1, с. 11]. Водночас для того, щоб відносини між індивідуумом і владою мали характер правовідносин, необхідно, по-перше, щоб держава у своїй урядовій владі була правовим суб'єктом, тобто суб'єктом, оснований на праві обов'язків та прав, по-друге, щоби правовим суб'єктом – суб'єктом обов'язків та прав, оснований на праві, особою публічного права або громадянином був індивідуум у своїх стосунках з державою, по-третє, щоби взаємні обов'язки та права індивідуума і влади визначалися та захищалися сукупністю правових гарантій, що забезпечують панування права, а не свавілля [1, с. 11].

На думку М. Шпілевського, головне завдання поліцейського права полягає у встановленні меж для діяльності поліцейських органів у видах безпеки, особистої свободи та майна громадян [2, с. 53].

М. М. Белявський, як інші вчені в межах науки поліцейського права, безпосередньо не порушував питання відповідальності держави. Водночас цей учений вказував на те, що існування поліцейського права передбачає визнання принципу, відповідно до якого вся державна діяльність, спрямована на здійснення завдань управління, повинна бути основана виключно на правових нормах, установлених державною владою як міра дозволеного для всіх учасників державного спілкування. Чим більше в державі визнано це начало, тим міцнішим є поліцейське право [3, с. 9]. Поряд із цим М. М. Белявський звертав увагу на те, що у випадку порушення адміністрацією прав окремих осіб повинен мати місце формальний процес (скарга), який має йти спірним шляхом (*par voie contentée*) та вирішуватися судом звичайним або адміністративним [3, с. 43]. Отже, відновлення порушених державою прав та законних інтересів має відбуватися в межах адміністративної юстиції. Про останню ж М. М. Белявський зазначав, що адміністративна юстиція присвячує свої сили вирішенню спірних справ про права та обов'язки, що виникли між окремими особами та адміністрацією або між деякими окремими особами з приводу актів управління [3, с. 43].

Виходячи з наведених точок зору, стає очевидним, що в науці поліцейстики дорадянської доби проблематика відповідальності держави не набула самостійного значення, хоча в прикладному ракурсі така можливість у межах процедури адміністративної юстиції активно опановувалася, проте не викликала будь-яких заперечень.

Поряд із цим розуміння необхідності обмеження держави правовими нормами, по суті, стало відповідним поштовхом для концентрації в майбутньому наукових пошуків у сфері відповідальності держави.

Список бібліографічних посилань

1. Гессен В. М. Лекции по полицейскому праву. СПб. : Север, 1908. 196 с.
2. Шпилевский М. Полицейское право как самостоятельная отрасль правоведения. Одесса : Тип. Ульриха и Шульце, 1875. 196 с.
3. Белявский Н. Н. Полицейское (административное) право. Изд 3-е, доп. Петроград : Тип. т-ва «Екатиринофское печатное дело», 1915. 409 с.

Одержано 26.03.2019